

מעדני אשר

שאלות וחקירות בענייני פרשת השבוע | יו"ל ע"י מכון "מעדני אשר" - בית שמש

ראש השנה תשפ"א | גליון תתי"ח (שנה י"ח)

איכא כמה תרוצים:

א. לא לכל גזירה דרבנן מהני הסברא דמשום אימת הדין עליו לא יכשל, אלא בגזירה דשמא יטה דהתם מהני להניח שומר, ועל זה אמרינן דמשום אימת הדין הואי גם כן שמירה ולא חיישינן שמא יבא להטות, משא"כ בשאר גזירות שמא יעביירו אטו בשומר יהא מותר, ועל כן לא יהני גם כן שמירה מחמת אימת יום הדין, כך תירץ הרב מבריסק מובא בקונטרס המועדים, וכן בחוט השני סימן תקצ"ו ס"ק א'.

ב. כאן דכל המצוה של תקיעת שופר מחמת אימת הדין לכן חוששים שלא ימנע מעצמו שילך ללמוד את הברכות, משא"כ שם, ואע"ג דשם מירי מתפילה במחזורים, מ"מ אין זה כל כך אימת הדין כמו שופר לכן חיישינן, מעדני אשר.

מדוע אין תוקעין בראש השנה שחל בשבת מחשש שמא יחלל שבת

הרי מאימת הדין לא חיישינן שמא יכשל בעבירה?

קימ"ל אור"ח סימן תקפ"ח ס"ק ה' ומקורו בגמ' ראש השנה כ"ט ע"מ ב' ראש השנה שחל בשבת אין תוקעין בשופר דחיישינן שמא יעביירו ד' אמות ברשות הרבים.

יש להקשות: מדוע חיישינן שמא יעביירו, הרי קימ"ל אורח חיים הלכות שבת סימן רע"ה סעיף ה' שאע"ג שבשבת אסור לקרוא לאור הנר מחשש שמא יטה ביום כיפור מותר לקרוא במחזורים לאור הנר ולא חיישינן שמא יטה מפני שאימת הדין עליו, א"כ ה"ה לגבי החשש של שמא יעביירו לא נחשוש משום דאימת הדין עליו, וכמו דביום הכפורים אימת הדין עליו, ה"ה בראש השנה, מעדני אשר.

איכא כמה תרוצים:

א. ע"פ מה שנשאל בשו"ת שבט הלוי חלק ה' סימן ס"ו האם בראש השנה שחל בשבת נמי מותר לקרוא לאור הנר משום שאימת ראש השנה עליו כמו ביום כיפור. ומסיק: לא ברור לי כלל דבשו"ע מובא זה לענין קריאה במחזורים בליל יום הכפורים דאימת יום הכפורים עליהם, ואין לדמות אימת ראש השנה לאימת יום הכפורים.

וכן סובר מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל שיש לחלק בין אימת הדין של ראש השנה ליום כיפור, ולכן אין להקל לקרוא לאור הנר בראש השנה שחל בשבת מובא בילקוט יוסף סימן רס"ג ס"ק ט"ו.

לפי הנ"ל אתי שפיר דחיישינן שמא יעביירו דבראש השנה לא מהני הסברא של אימת יום הדין עליו שלא יכשל בעבירות.

ב. אבל בכף החיים סימן תקצ"ח ס"ק ד' כתב דבליל ראש השנה שחל בשבת, מותר לקרוא יחידי לאור הנר, דאין חוששים שמא יטה את הנר לפי שאימת הדין עליו.

וכן בשו"ת פרי השדה חלק ג' סימן ק"ס כתב דמותר לקרוא לאור הנר בראש השנה שחל בשבת, משום דאימת הדין עליו.

וכן כתב בספר ערך לחם סימן ער"ה, וכן כתב בשו"ת רוח חיים סימן תקצ"ח ס"ק ב'.

ג. ובשו"ת התעוררות תשובה סימן שצ"ד כתב דיש סברא להתיר לאכול לפני תקיעת שופר אע"פ שלפני שאר קיום המצוות אסור, משום דמחמת אימת הדין לא חיישינן שמא ישכח ולא יקיים את המצווה.

א"כ הדרא קושיא לדוכתא, מדוע לגבי החשש של שמא יעביירו לא מהני הסברא של אימת הדין עליו.

מדוע אסור לתקוע בשבת שמא יעביירו

הרי מצוה בעידנא דעסיק ביה מגין שלא יכשל בחטא?

יש להקשות: הרי מצוה בעידנא דעסיק ביה איתא בגמ' סוטה כ"א דהמצוה מגינה שלא יבא לידי מכשול של חטא, א"כ למה נחוש שיכשל באיסור בשעה שיהא מתעסק במצוה, ואיך לא תגן עליו זכות מצות תקיעת שופר שלא יכשל בחילול שבת, כך מקשה בשפע חיים ראש השנה ע"מ קלא"א וכן בשפע חיים ירח האיתנים ע"מ פ"ו.

ומתוך השפע חיים: ע"פ מה שהיה אצל זקנינו מצאנו זי"ע שאברך מופלג אחד רצה לזכות לגילוי אליהו, וישב בתענית ופרישות יתירה לשם כך, ולבסוף נכשל ביין נסך רח"ל, ואמר זקה"ק דבאמת היה ירא שמים, ומה שנכשל הוא מכיון שלא היתה כוונתו לשם שמים אלא לזכות למדריגות, חזינן כשעושה מצוה שלא לשמה אינו מגין מחטא, לפי הנ"ל אתי שפיר וזהו מה שדקדקו בגמ' ראש השנה כ"ט ע"מ ב' שמא יעביירו ארבע אמות "ברשות הרבים" היינו שתהא כוונתו לשם התפארות בפני רבים ולהראות לעין כל שהוא אוהז בשופר ושהוא בעל תוקע, ולכן עלול הוא לבא לידי מכשול בחילול שבת, כי מצוה הנעשית בהתפארות אינה מצלת אותו מן החטא.

גליון זה נודב ע"י ידידינו
חביבן של גדולי ישראל

הגאון שמואל דוד פרידמן שליט"א בארא פארק

מח"ס שדה צופים מצווה ועושה וכו'
לזיכוי רבבות לקראת יום הדין
ולרגל שנת השמונה עשרה של הופעת הגליון
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות
יזכה להיכתב בספרן של צדיקים גמורים

גליון זה נודב ע"י ידידינו

הרבני הנגיד העומד לימין המערכת מיום הקמתו
עורך המדור הנפלא משיב כהלכה

הרב מרדכי זיסקינד הגר שליט"א מנהטן
בעל מהדורת מעדני אשר חג הסוכות

לרגל השנה השמונה עשר של הופעת הגליון ולזיכוי רבבות לרגל יום הדין
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות לרגל יום הדין
יזכה לברכת כתיבה וחתומה טובה

מדוע כשראש השנה חל בשבת אין תוקעין

הרי אפשר לתקוע בבין השמשות דלא גזרו שבות בבין השמשות?

יש להקשות: כשחל ראש השנה בשבת למה לא תיקנו לתקוע בבין השמשות, הרי קימ"ל אור"ח סימן ש"ב דלא גזרו על שבות בבין השמשות, וכיון דספיקא דאורייתא היה להם לתקוע בבין השמשות דלא גזרו בו משום שבות, כך מקשה בשדי חמד חלק א' ע"מ ס"א ע"מ ב', וכן בחלק א' ע"מ קע"ד ע"מ ב', וכן בספר און אהרן במערכת השין אות כ"ב בשם הרב שלחנו של אברהם בקונטרס מצוה כהונה סימן ל"ה, וכן בילקוט הגרשוני סימן תקפ"ח ס"ק ג'.

איכא כמה תרוצים:

א. ע"פ מה דנסתפק המגן אברהם אור"ח סימן ש"ב האם הא דקימ"ל שלא גזרו על שבות בין השמשות זה רק בבין השמשות של ערב שבת אבל בבין השמשות של מוצאי שבת גזרו משום שבות, דשאני אפוקי יומא מעיילי יומא דמספיקא לא פקעה קדושה, ובבאר היטב אור"ח סימן רע"ו כתב להדיא דבבין השמשות של מוצאי שבת גזרו על שבות, לפי הנ"ל אתי שפיר דאי אפשר לתקוע בבין השמשות, כך תירץ בשדי חמד חלק א' ע"מ ס"א ע"מ ב'.

אבל יש הרבה אחרונים דחולקים וסבירא ליה שאף בבין השמשות של מוצאי שבת לא גזרו על שבות: כך כתב הברכי יוסף אור"ח סימן ש"ב וז"ל וראיתי לאחד קדוש שכתב משם הרשב"א בחידושי עירובין כ"י דף ל"ב סוף ע"ב שכתב בפירוש דגם במ"ש בין השמשות לא גזרו משום שבות, ושתי בן השמשות דעיילי יומא ואפוקי יומא שקולים, וע"ש במשנה ברורה מה שהאריך במחלוקת הפוסקים, ועיין בשער המלך פרק כ"ד מהלכות שבת.

ב. אין מקום לקושיא זו דממה נפשך אם בין השמשות יום הוא אסור משום גזירה דרבה, ואם הוא לילה אם כן אינו זמן תקיעה, והא דמתירים שבות בין השמשות לצורך מצוה, דתלינן שכבר הוא לילה והוא חול, משא"כ הכא אם נתלי לומר שהוא לילה אין שום מצוה, לכן לא תוקעים בבין השמשות, כך תירץ בספר און אהרן במערכת השין אות כ"ב בשם הרב שלחנו של אברהם בקונטרס מצוה כהונה סימן ל"ה ובשדי חמד חלק א' ע"מ קע"ד ע"מ ב' תמה על זה: וז"ל לא נתקרה דעתי העניה בישוב זה, דכיון דסוף סוף בין השמשות ספק הוא לנו אם הוא יום או לילה ומסורת בידינו דלא גזרו שבות בבין השמשות היה לנו לתקוע בו.

ג. כיון דבין השמשות הזמן קצר ואם היו מתקנים לתקוע בבין השמשות מתוך שאדם הבול לקיים המצוה קרוב לודאי שיבא לידי חילול שבת אדם בהול לקיים המצוה, ויקדימו להוליק השופר אצל ביקי כדי שלא יעבור זמן המצוה ביני וביני, כך תירץ בשדי חמד חלק א' ע"מ קע"ד ע"מ ב'.

ד. ע"פ שיטת רש"י עירובין ל"ה ע"מ א' ב"ה ובעי סכינא דדווקא בשבות אחד הוא דלא גזרו בבין השמשות, אבל בשני שבותין גזרו, לפי הנ"ל אתי שפיר, דהרי בשופר איכא ב' שבותים אחד משום תיקון כלי שיר השני שמא יעבירונו, א"כ אין היתר לתקוע בבין השמשות, כך תירץ הרב שלחנו של אברהם בקונטרס מצוה כהונה סימן ל"ה, מתוך דרשה בית המדרש צאנו בית משמ.

מדוע עושים את ראש השנה בשנה אחרת ולא באותו שנה שחטא האדם?

יש להקשות: למה יהיה יום הדין בראש השנה שהוא שנה אחרת, והיה ראוי שיום הדין היה צריך להיות בסוף שני שלישי חודש אלול ובסוף אלול יהיו עשרת ימי תשובה ויום הכיפור, והיה צודק שעונות שעשו בשנה זו יתכפרו בשנתו ולא בשנה אחרת, כך מקשה החיד"א בספרו מדברת קדמות אות ר' ס"ק י"ד בשם הרה"ק רבי משה קורדובירו זצ"ל.

ומתיר: ע"פ מה דאיתא במדרש ילקוט שמעוני תורה פרשת פינחס המתחיל ברמז תשע"א אמר רבי לוי בכל חדש וחדש שבקיץ בקש הקדוש ברוך הוא ליתן לישראל מועד, בניסן נתן להם פסח, באייר נתן להם פסח קטן, בסיון נתן להם עצרת, בתמוז היה בדעתו ליתן להם מועד גדול ועשו העגל ובטל, תמוז ואב ואלול, ובא תשרי ופרע להם ראש השנה ויום הכפורים והחג, ע"כ, לפי הנ"ל אתי שפיר שבאמת היה צריך להיות בתוך השנה אלא בשביל עוונות.

מעדני אשר: מזה רואים שיש ענין לחזור בתשובה באלול שזה בתוך השנה הנ"ל, מתוך דרשת הכנה לראש השנה לשיבת אלכסנדר בני ברק מעל מאה בחורים שהתקיימה בעיר הקודש ירושלים.

האם בראש השנה שחל בשבת שאין תוקעים נחשב כאילו עקדנו את עצמנו

כיון דמכניסים עצמנו לסכנה?

הנה במשך חכמה פרשת אמרו כ"ג פסוק כ"ד כתב על הא דאמרינן בגמ' ראש השנה ט"ו ב' כל שנה שאין תוקעין בתחילתה, מריעין לה בסופה מאי טעמא, דלא עיררב שטן.

ופירש בהלכות גדולות מובא בתוספות שם ד"ה שאין לאו דמיקלע בשבתא, אלא דאיתייליד אונסא, הכוונה, כי אין התקיעה מצות עשה כמו כל המצוות, אשר בהיעדרה יענש על בלי קיומו אותה, וכי אניס רחמנא פטריה, רק הוא כמו רפאות תעלה ולזכרון אתי, וכמו מכפר ביום הכיפורים, וכמו שאמרו בגמ' ראש השנה כ"ו ע"מ א' כיון דלזכרון אתי כמאן דאתי בפנים דמי, ונמצא, החולה אם באונס לא יקח מזור ורפואה, האם יתפא, כשנעדר הזכרון שופר, שמכנסת זכרונות ישראל לאביהם שבשמים, תו החולי בלא מזור ורפואה, וקטרוג השטן במקומו ועיין בחושן משפט סימן כ"א בש"ך בזה דאונסא כמאן דעביד, דאם נתחייב על מנת שיעשה פלוני ולא עשה באונס גם כן אינו חייב אולם בשבת, דאחד המיוחד ממצות שופר הוא לתקוע בשופר של איל, להזכיר זכות העקידה שופר של איל, כמו שאמרו ראש השנה ט"ו א' והתקיעה מכניס זכות ישראל מה שנחלו מיצחק, למסור עצמם לחרפה ולמכה ולביזה עבור שם השם יתברך כי נקרא עליהם, זהו זכות עקידה, שבניו עוקדים כל תאותיהם והרגשותיהם ושאלות החיים על מוקד אהבת ה' ותורתו, לכן אחרי שידוע לנו גודל התועלות ממצות שופר, אשר אם יבוטל, אף באונס הסכנה גדולה, ובכל זאת אמרו ישראל פן יבולע חלילה למצות שבת אשר מעיד על קדושת שמו יתברך, כי חידש עולמו מן האין הגמור, יהיה מה, יעבור עלינו מה, ויתקדש שמו יתברך, יקטרג השטן ולא יכנס זכרוננו לאבינו שבשמים לטובה, אך לא יבולע לשבת המעיד על קדושת שמו יתברך, פן יעבינונו ד' אמות ברשות הרבים ויתחלל שמו חלילה, ויתגדל ויתקדש שמה רבא ועוקדים כולם עבור קידוש שמו יתברך, וכיון שכן, הרי זה גופיה מה שאין אנו תוקעים בראש השנה שחל בשבת, זה גופא עקידה רוחנית מופלגת ומועיל לרצות אותנו, כמו שמרצה זכרון שופר.

מעדני אשר: לפי יסוד זה אפשר ליישב קושיא נפלאה שהקשו אחרונים עיין לקמן כיון דסגולת השופר לערבב את השטן, א"כ למה דחו חכמים תקיעת שופר משום שבות דבריהם, הלא אין לך פיקוח נפש גדול יותר מזה, ופקוח נפש דוחה כל התורה, ולפי הנ"ל אתי שפיר.

ובדברי חיים על המועדים בקטע הראשון כתב דבשבת אין תוקעין כמבואר בגמ' ראש השנה כ"ט ע"מ ב' ואף על פי כן מתוקן מימילא כמו בתקיעה ממש.

וטעם הדבר: דהנה מבואר בגמ' שבת י"ב ע"מ ב' דהמבקר חולה בשבת אומרים יכולה היא שתרחה, והיינו שבכח קדושת השבת בא הרפואה בלא צעקה ותפילה כמפורש שם ברש"י ד"ה יכולה וכמו כן גבי תקיעות דהוא לעורר רחמים רבים מלמעלה, ושבת קודש מקור הרחמים, ומימילא בא הרחמים לכל ישראל, ובש"ת דברי יציב ליקוטים והשמטות סימן נ"ט נשאל על דברי זקינו הדברי חיים שלא נמצא כן ברש"י, ע"ש מה שהאריך בזה.

מעדני אשר: לפי זה נמי אתי שפיר, מדוע אין חשש של פיקוח נפש, מתוך שיחת הכנה לשיבת צאנו ירושלים לקראת ראש השנה.

חולה שיכול להתפלל בראש השנה או שחרית או מוסף מה עדיף?

הנה בשר"ת שבט הלוי חלק ט' סימן קכ"ז נשאל ביולדת או רופא שיכול להתפלל רק תפלה אחת שחרית או מוסף האם עדיף להתפלל מוסף שהוא דאורייתא, והביא מכפות תמרים ר"ה כ"ט שר"ה שחל בשבת מקיימים זכרון תרועה ע"י אמירת מלכיות, ומעיר השבט לוי דאין דברי כפות תמרים נאמרים להלכה, אלא לפי קס"ד דשבת דמה"ת יש חילוק בין יום תרועה לזכרון תרועה ואין זה מסקנת הש"ס, ולהלכה גם תפלת מוספים דרבנן דע"כ מבואר במשנתנו דהולכים למקום שתוקעים ולא למקום שמתפללים.

ומסיק להלכה: דעת תורה מחייב דודאי יתפלל מוסף ולא שחרית, דתפלת מוסף יש לה כל תוכן תפלת שחרית בברכות, ונוסף לה גם ברכת מלכיות זכרונות ושופרות כנלענ"ד נכון.

ברכת כתיבה וחתומה טובה

לגדולי ישראל המכונים את דרכי המערכת
 לרבני המערכת המזכים את הרבים
 לעורך המדור משיב כהלכה הרב מרדכי הגר המזכה את הרבים
 לתורמים הנכבדים המזכים את הרבים
 למפיצים ברחבי תבל המזכים את הרבים
 לבעלי דפוס אלמוג המזכים את הרבים
 למזכירי הרב לוי ברנשטיין המזכה את הרבים
 לגרפקאי הרב מנשה הרוביץ המזכה את הרבים
 ולעורך הקול המעודנים הרב מאיר שלמה ברנשטיין
 ולכל רבבות הקוראים בכל רחבי תבל

ישמח לב מבקשי ה'

אפשר להשיג את הספר החדש שיגרום לכם לקיים בהידור רב מצות ושמחת בחגיך

"מעדני אשר חג הסוכות" מהדורת הגר

מאות חקירות מענינות ומאתגרות
 בכל עניני חג הסוכות והגלוה אליו

"אכילה ושתיה בסוכה"	"דפנות וסכך הסוכה"
"מצטער פטור מהסוכה"	"ארבעת המינים"
"שמחת בית השואבה"	"ושמחת בחגיך"
"עליה לרגל"	"הקהל"

אפשר להשיג במכון
 וכן בכל החניות הספרים המובחרת ברחבי תבל

משום דיש מצוה של עונג שבת?

איתא ברמ"א אור"ח סימן תקפ"ג בשם הירושלמי מי שישן בתחילת השנה ישן מזלו כל השנה, עיין מהר"ץ חיות מגילה י"ב ע"מ ב' דתמה דלא נמצא כזה ירושלמי, ומביא כמה מאמרים המובאים בשם הירושלמי ולא נמצא בירושלמי שלנו, וכן בערוך השולחן ארח חיים סימן הקפ"ד ס"ק ב' כתב לא ידענו איפה נמצא זה הירושלמי.

יש לחקור האם בראש השנה שחל להיות בשבת ליכא חשש לישון משום דיש מצוה של עונג שבת.

הנה בספר תשובות הגר"ח ח"ב ע"מ תשע"ה נשאל מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א מה הדין היכא שראש השנה של יום א' חל בשבת האם אפשר להקל וללכת לישון משום עונג שבת, או דאין להקל דהא סוף סוף הוא ראש השנה.

וענה בזה מרן שר התורה בזה"ל אין נ"מ בין שבת לחול.

ובספר שער המלך להגאון רבי מרדכי אבד"ק וויעלקאטש זצ"ל כתב ובראש השנה שחל בשבת אומר אני להזהיר גדולים על הקטנים שלא ישנו קודם חצות וכל שכן לאחר חצות שעת המנחה דרעווא דרעוויין אשתכח עתיקא קדישא גלי רצון דיליה, והקב"ה בכבודו ובעצמו משתעשע עמנו.

האם מותר לאדם לבקש בקשות פרטיות בראש השנה שחל בשבת?

קימ"ל טור אור"ח סימן קפ"ח ובמגן אברהם שם דבשבת אסור לבקש בקשות פרטיות, ובענין הקושיא איך מותר לאשה לבקש בקשות אחרי שהדליקה נירות הרי ברגע שהדליקה כבר קיבלה שבת ואסור לבקש בקשות עיין בספר מעדני אשר פרשת יתרו חלק ז' מהדורת גוטליב, ובענין כשיש ברית בשבת האם לבקש בקשות כשהילד בוכה ע"י ש.

יש לחקור האם כשראש השנה חל בשבת מותר לבקש בקשות פרטיות או דילמא אסור כמו בכל שבת.

הנה במטה אפרים סימן תקפ"ד ס"ק ה' כתב דמי שברך לחולה אף כשחל בשבת אין צריך לומר שבת הוא מלזעוק כיון שהוא יום הדין.

וכתב באלף למטה: דכיון דאף בשבת של ראש השנה הוא עיקר יום הדין, יש להתפלל על החולים.

הנה בהליכות שלמה ראש השנה פרק ראשון ס"ק ט"ו כתב אף על פי שאסור לשאול צרכיו בשבת, מכל מקום בראש השנה שחל בשבת מותר להוסיף בקשות בתפילת הלחש באלוהי נצור.

וכן כתב בספר אורחות רבנו ח"ב ע"מ קפ"א בשם הגר"ח שליט"א בשם החזו"א זצ"ל.

יש להקשות: מהא דקימ"ל אור"ח סימן תקפ"ד סעי' א' וס"י תרי"ט סעי' ג' דאסרו לומר אבינו מלכנו בר"ה ויהו"כ שחלים בשבת, ובמגן אברהם סימן תקפ"ד ס"ק ג' בשם פוסקים הטעם משום איסור שאילת צרכיו בשבת.

יש לתרץ: דשאני תפלת אבינו מלכנו שהוקבעה במיוחד כתפלה בתעניות בעת צרה כדאיתא בגמ' תענית כ"ה ע"ב ונתקנה לפי הסדר ד"ח ברכות דשמו"ע וכמ"ש הלבוש ה"ד במ"א ס"ק ג' משא"כ שאר בקשות פרטיות, ובהדיא איתא בשו"ע סימן תרי"ט שם ששאר סליחות ותחנונים אומרים אף כשחל בשבת.

מי ששכח רצה בברכת המזון בראש השנה שחל בשבת

האם אינו צריך לחזור כמו ביעלה ויבא?

הנה בשו"ת שבט הלוי חלק י"א סימן קל"ט נשאל בברכת המזון דפליגי המגן אברהם והאליה רבה סימן קפ"ח, דדעת מג"א ומ"ב דביעבד סומכים על הדעות סימן תקצ"ז דמותר להתענות בראש השנה וא"כ אין צריך לחזור, א"כ הה"ד ברצה בבהמ"ז בראש השנה של שבת, וכתב דלכאורה זה נכון, למאי דמשמע בראשונים דאלו האנשים גם בשבת היו מתענים מטעם תשובה.

ומסיק: היות כי נזכר בפוסקים עוד טעם מדוע אין צריך לחזור ביעלה ויבא דשמא כדעת הסוברים דאע"ג דאסור להתענות ביום טוב, מכ"מ איכא דעות דמכ"מ פת לא צריך, וזה לא שייך בשבת דעכ"פ פת מעיקר הדין, וגם הא איכא דעת הא"ר היות כי הרבה פוסקים הכריעו דאסור להתענות, וגם איכא חומרא דשבת, לכן דין זה בשכח רצה לא ברור כלל ונוטה להחמיר שיחזור, וכן מבואר במטה אפרים סימן תקפ"ג.

מדור משיב כהלכה

מדור זה נודב ונערך ע"י ידידנו ר' מרדכי זיסקינד הגר שליט"א מנהטן
משיב כהלכה שיטון ידיעת ההלכה - הלכות שבת
כל השאלות הם משי"ע ומשנה ברורה

א] חידה. היכי תמצוי שאדם ששכח אם כיון לצאת בתקיעות או לא כיון ואעפ"כ אמרינן שיצא בודאי?

ב] חידה. מתי קבלו את העדים בקידוש החודש של תשרי אף מן המנחה ולמעלה?

ג] חידה. איזה מ"ד לא ס"ל גזירה דרבה ותוקעין בשופר אף בר"ה שחל בשבת?

ד] חידה. מי נכתב פסק דינו בעשי"ת?

ה] חידה. היכן מצינו בתנ"ך שראש השנה נקרא יום טוב?

ו] חידה. איזה גמילות חסד אין עושין בראש השנה וביוה"כ, ומדוע?

ז] חידה. כתיב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, כמה ארכו של השופר?

ח] חידה. היכי תמצוי שיש לפניו שמן ואינו יכול לאוכלו ביו"ט (לא נולד לא איסור"נ לא נוי סוכה)?

ט] חידה. מי אמר שראוי לומר כל ראש השנה בבוקר כל מה דעבעד רחמנא לטב עביד, וגם זו לטובה?

י] חידה. מהיכן מוכח בתנ"ך שבראש השנה יש להרים קול בתפילה?

כללי השתתפות

- כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה, יהיה הגרלה על שני פרסים ע"ס 500 ₪.
- כל תשובה נכונה על כל שאלה, הינה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכוייו בהגרלה.
- כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה ייבדקו תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות.
- ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
- שימו לב חשוב מאוד: קבלת התשובות הינה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 0775558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמו"כ שם מלא, כולל/ישיבה. ועיר וטלפון וכמו"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו. [לברורים ופרטים נוספים בטלפון 0533154010 בשעות הערב בין 8:00 ל-9:00 בלבד]. השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. -יש עדיפות לשלוח התשובות מוקלד במייל כי כך זה ייכנס בעזרה"ל לספר שיצא לאור בעתיד בל"נ. - שאר עניני העלון לא שייכים לפקס או מייל או טלפון זה, אלא כמצויין במסגרת ע"ג העלון בעמ' ד'.

תשובות ניתן לשלוח עד ר"ח מרחשון

שמונה עשר מי יודע

לרגל שנה השמונה עשר של הופעת הגליון
אנו מביאים לרבבות הקוראים שמונה עשר חקירות נפלאות
בענין ראש השנה שחל בשבת
שנידונו במשך השנים בגליון

[ה]

**מדוע גזרו שלא לתקוע שופר בשבת שמא יעברינו
הרי זה אינו דבר שכיח שיקפוץ אדם ארבע אמות?**

יש להקשות: לפי מה שכתבו התוס' פ"ק דשבת דף ה' ע"ב ד"ה בשלמא בשם הירושלמי דלבן עזאי דמהלך כעומד דמי לא משכחת מעביר ד' אמות דמחייב אלא בקופץ, א"כ איך גזרו שמא יעברינו ד' אמות ברשות הרבים, הרי זה דבר לא שכיח שאדם יקפוץ ארבע אמות, כך מקשה בחדושי רבי עקיבא איגר ראש השנה כ"ט עמוד ב' וכן בספר יהודה לקדשו תולדות הגה"ק ר' לייבל איגר זצ"ל ח"א ע"מ כ"ט וכן בספר הקובץ על הרמב"ם פ"ב דמגילה ה"ג וכן בשו"ת דובב מישרים חלק ב' סימן ט'.

[ו]

**מדוע גזרינן שמא יעברינו
הרי מותר לכתחילה להעביר למ"ד דמכשירי מצוה דוחה שבת?**

יש להקשות: לשיטת רבי אליעזר דסבירא ליה שבת קל"א דמכשירי מצוה נמי דוחה שבת, א"כ מדוע גזרינן שמא יעברינו, הא מותר לכתחילה להעביר כדי ללמוד לדעת איך לקיים המצוה, עיין פסחים ס"ט ע"א וליכא למימר דלשיטתו מותר לתקוע אף בראש השנה שחל בשבת, א"כ מדוע לא אמרה המשנה או הגמרא, כך מקשה במעין חכמה על תרי"ג מצוות, וכן בעטרת חכמים לברוך טעם ראש השנה כ"ט ע"ב, וכן בגליוני הש"ס ראש השנה כ"ט ע"ב, וכן בקהלת יעקב ראש השנה סימן כ"ג, וכן בשו"ת בית יצחק אור"ח סימן צ"ג, וכן בהגהות פורת יוסף ראש השנה כ"ט ע"ב.

[ז]

**מדוע לא אסרו לתקוע בשופר בכל ראש השנה
לשיטת בית שמאי דהוצאה שלא לצורך אסור?**

יש להקשות: לשיטת בית שמאי ביצה י"ב ע"א דסבירא ליה דלא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך אוכל נפש, הותרה נמי שלא לצורך, והוצאה שלא לצורך אוכל נפש אסור ביו"ט, א"כ יש לגזור בכל יו"ט שלא לתקוע, משום שמא יעברינו, וליכא למימר דלפי בית שמאי באמת אסור בכל יו"ט של ראש השנה לתקוע, א"כ מדוע לא מזכירה את זה המשנה או הגמ', כך הקשה הטורי אבן ראש השנה כ"ט ע"ב, וכן בספרו שאגת אריה סימן ע' וסימן ק"ז, וכן בשער המלך פרק ב' מהלכות שופר, וכן בפרי מגדים אור"ח סימן תקפ"ח במשבצות זהב, וכן בשו"ת חתם סופר אור"ח סימן ר"ח, וכן בשו"ת כתב סופר אור"ח סימן ק"ו, וכן בשו"ת בית יצחק אור"ח סימן צ"ג ס"ק ו', וכן בישעיות יעקב סימן תקפ"ה, וכן בדעת תורה אור"ח סימן תקפ"ה, וכן במנחת שלמה ביצה י"ב ע"א.

[ח]

**מדוע לא ביטלו בכל שנה את מצות תקיעת שופר
משום גזירה שמא יתקן כלי שיר?**

יש להקשות: מדוע לא ביטלו בכל שנה את מצות תקיעת שופר משום גזירה שמא יתקן כלי שיר, דקימ"ל אור"ח סימן של"ח ס"ק א' אסור להשמיע קול שמא יתקן כלי שיר, כך מקשה מהר"ם פאדווא מובא במגן אברהם אור"ח סימן תקפ"ח, וכן בט"ז אור"ח סימן תקפ"ח, וכן בחתם סופר ראש השנה כ"ט ע"ב.

[א]

**מדוע כשחל ראש השנה בשבת אין תוקעין בשופר
הרי פקוח נפש דוחה כל התורה?**

יש להקשות: כיון דסגולת השופר לערבב את השטן כמבואר בגמ' ראש השנה ט"ז ע"מ ב' א"כ למה דחו חכמים תקיעת שופר משום שבות דדבריהם, הלא אין לך פקוח נפש גדול יותר מזה, ופקוח נפש דוחה כל התורה, כך מקשה הברוך טעם בספרו מרגינתא דרב ע"מ רל"ו וכן בשו"ת דובב מישרים חלק א' סימן ק"ד.

[ב]

**מדוע בזמננו אין תוקעין בשופר כשחל ראש השנה בשבת
הרי ליכא רשות הרבים דאורייתא?**

יש להקשות: מדוע בזמננו אין תוקעין בשופר כשחל ראש השנה בשבת הרי ליכא רשות הרבים דאורייתא כמבואר בש"ע אור"ח סימן שמה' כיון שאין מקום שעוברים שם ס' ריבוא ביום, א"כ כל האיסור להעביר ד' אמות ברשות הרבים הוא רק מדרבנן, א"כ מדוע אין תוקעין, הרי קימ"ל יבמות כ"א, ביצה ב' ע"ב ברש"י דאין גוזרין גזירה לגזירה, וכיון דכל האיסור של להעביר ד' אמות הוא רק דרבנן, למה גזרו על זה גזירה שמא יעבור על זה, כך הקשה בשו"ת בשמים ראש סימן שני"ט, וכן בשו"ת חמדת שלמה אה"ע סימן ט' ס"ק כ"ו, וכן בשו"ת מהרי"א אור"ח סימן פ"ז, וכן בשו"ת מהרש"ם חלק ג' סימן קפ"ח, וכן בספרו דעת תורה אור"ח סימן תקפ"ח, וכן בשו"ת שואל ומשיב מהדורא קמא חלק א' סימן ק"א, וכן בשו"ת תורת חסד אור"ח סימן י"ז ס"ק ה', וכן בחמדת ישראל חלק א' קונטרס תורה אור ע"מ 267, וכן בשו"ת דובב מישרים חלק ב' סימן ט', וכן בביאור הלכה סימן ש"ג ס"ק י"ח.

[ג]

**מדוע גזרו שלא לתקוע בשבת שמא יעברנו
הרי אפילו יעביר פטור דהויא טועה בדבר מצוה?**

יש להקשות: מדוע גזרו חכמים שלא לתקוע בשופר בשבת דחיישינן שמא יעביר ד' אמות ברשות הרבים, הא אפילו יעביר יהא פטור, דהא קימ"ל טועה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור, כך הקשה בספר האשכול סו"ס ז', וכן בשו"ת מהר"ם שיק יור"ד סימן ר"ס, וכן בסמ"ג מצוה מ"ד, וכן בשו"ת חתם סופר אור"ח סימן ר"ח באמצע התשובה, וכן בתוס' חדשים סוכה פרק ד' משנה ב', וכן בשו"ת כתב סופר אור"ח סימן מ"ח, וכן בשו"ת שואל ומשיב מהדורא קמא חל ב' סימן קע"ט, וכן בשו"ת מהרש"ם במפתחות חלק ד' סימן נ"ד, וכן במנחת אהרן המודפס בסוף ספר שו"ת בית יצחק אור"ח סימן א' ס"ק ז'.

[ד]

**מדוע אין תוקעין שופר כשראש השנה חל בשבת
הרי אפשר לתקוע בשופר של עבודה זרה**

יש להקשות: מדוע אין תוקעין בשופר כשראש השנה חל בשבת משום שמא יעברינו, והרי אמרינן בגמ' שבת ע"ה ע"ב כל הכשר להצניע ומצניעין כמוהו והוציאו בשבת חייב, וכל שאינו כשר להצניע וכו' אינו חייב, ואמרינן לאפקוי עצי אשירה, ופירש רש"י דאיסורי הנאה ניניהו ומאיסי, ומשום הכי אם הוציאו פטור, א"כ מדוע ביטלו לגמרי המצוה, הא אמרינן בגמ' ראש השנה כ"ח ע"א דשופר של עבודה זרע לא יתקע ואם תקע יצא בדיעבד, א"כ הויא ליה לתקן שיתקעו בשופר של עבודה זרה, ובזה ליכא חשש שמא יעברינו, דאפילו אם יוציא לא יהא חייב, כך הקשה בשו"ת מנחת אלעזר ח"ד סי' ע"ח, וכן בשו"ת גנוי יוסף סי' מ"ד, וכן בשו"ת אבני ציון חלק ב' סימן ע"ז ס"ק ז'.

שמה יכתבו הפסק דין, חזינן דלא אמרינן בית דין זריזים הם, כך הקשה בארעא דרבנן מערכת א' אות ד', וכן במרגלית הים סנהדרין ל"ה ע"א. וכן ברש"י פסחים ל"ו ע"א כתב לחד פרושא דדבין זין אין עושים גזירות דזריזים הם, ועין גמ' ביצה ה' ע"ב.

[ט]

מי שמוחזק לתקוע ביום א' דראש השנה והשני ביום ב' כשחל יום א' בשבת מי התוקע?

יש לחקור כשאחד מוחזק לתקוע ביום הראשון דראש השנה וחבירו מוחזק לתקוע ביום ב' כשחל יום א' בשבת מי נדחה האם השני כיון דהראשון צריך להיות ראשון וכשאין את היום הראשון צריך היא לתקוע ביום השני או דילמא כיון דאין את יום הראשון הוא אינו תוקע כלל, שו"ת אור נעלם סימן י"ג מובא בהגהות רע"א אור"ח סימן תקפ"א וכן בשו"ת פנים מאירות חלק ב' סימן קכ"ו, ובשערי תשובה אור"ח סימן תקפ"א ס"ק ז' עיין בשו"ת אגרות משה יור"ד חלק ג' סימן ק"א, ובשו"ת פרשת מרדכי אור"ח סימן כ"ג עיין בשו"ת בית שערם אור"ח סימן ע"ד, ועיין בשו"ת יד סופר סימן י"ד ס"ק ג' שהאריך בזה, וכן בשו"ת ויצבור יוסף סימן נ"ח ס"ק ה'.

[י]

מי שתקע בשופר בראש השנה שחל בשבת האם יצא ידי חובתו?

יש לחקור ראש השנה שחל בשבת דמן התורה מותר לתקוע רק חכמים גזרו שלא לתקוע ואדם טעה ותקע האם יצא, או דילמא לא יצא והוא מצוה הבאה בעבירה, כך חקר רבי עקיבא אייגר בדרוש וחדוש סימן ח' ד"ה והנה, חכמת שלמה אור"ח סימן תקפ"ח, מקראי קודש על ראש השנה סימן ל"ב, קבא דקושייתא סימן צ"ט, שו"ת ציץ הקודש חלק א' סימן נ"ה, שו"ת מנחת יצחק חלק ט' סימן קס"ד, כלי חמדה בקונטרס המלואים.

[יא]

מי שקיבל שבת ונזכר שלא תקע בשופר האם יכול לתקוע אע"פ שקיבל שבת?

ראש השנה שחל בשישי וקיבל שבת ונזכר שלא תקע בשופר האם יכול לתקוע אע"פ שקיבל שבת, ט"ו אור"ח סימן ת"ר, שו"ת שואל ומשיב מהדורא תנינא ח"ב סימן כ"ה, חקר הלכה לנדא, שו"ת יד יצחק ח"א סימן רמ"ו.

[יב]

האם נשים מותרות לתקוע בשופר אף בראש השנה שחל להיות בשבת?

יש לחקור אשה שאינה חייבת במצות תקיעת שופר, ורוצה לקיים את המצוה כדין אינו מצווה ועושה, האם מותר לה לתקוע בשבת, וצדדי הספק הם, מי נימא דמותר כיון שאינה מצווה לכן לא תלך לבקיא ללמוד, דהרי לשון רבה הוא הכל חייבין בתקיעת שופר, ואשה לא חייבת, או שמא לא פלוג רבנן ולכן אף על פי שהחשש שתלך לחכם לא שייך אצלה, בכל זאת אסור כי לא פלוג רבנן, עיין שדי חמד כרך ד' מערכת הלמד"ד כלל קמ"א אות מ' הביא חקירה זו לגבי לולב בשבת.

[יג]

איך מותר לתקוע בשבת במקום בית דין משום דזריזים הם א"כ מדוע אין דנין בשבת שמא יכתוב?

יש להקשות: על מה שכתב הרמב"ם בהלכות שופר פרק ב' הלכה ט' וז"ל וכשגזרו שלא לתקוע בשבת לא גזרו אלא במקום שאין בו ב"ד, אבל בזמן שהיה בית המקדש והיה בו ב"ד הגדול היו תוקעין ואפילו בשבת וכו', ולמה תוקעין בפני בית דין מפני שבית דין זריזין הם, ולא יבואו התוקעים להעביר השופר בפניהם מפני שב"ד מזהירים את העם ומודיעין אותם, דקשה מהא דקימ"ל ביצה ל"ו ע"ב, ובגמ' ל"ז ע"א, וכן נפסק באור"ח סימן של"ט, וכן בחו"מ סימן ה' דבשבת ויו"ט אסור לדון דיני ממונות גזירה

[יד]

האם כשראש השנה חל בשבת מותר לבכות משום תשובה

האם כשראש השנה חל בשבת מותר לבכות משום תשובה או דילמא אסור, חדושי הר"מ תשובה, חתם סופר פרשת האזינו.

[טו]

איך דן הקב"ה בשבת הרי אין דנין בשבת?

יש להקשות: איך דן הקב"ה בראש השנה שחל בשבת, הרי אין דנין בשבת ולא בשבת, וגם איך כותב הקב"ה בשבת, כך הקשה בבבלי תוס' פרשת בשלח י"ד ב', וכן הצ"ח ראש השנה כ"ט ע"ב, וכן בשו"ת פני מבין אור"ח סימן ס"ט.

[טז]

מדוע פסוק אחד אומר זכרון תרועה

הרי למסקנת הגמ' מן התורה תוקעין אף בשבת?

בגמ' ראש השנה כ"ט ע"ב מקשה סתירה דבפסוק אחד כתוב שבתון זכרון תרועה, ופסוק אחד אומר יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא כאן ביו"ט שחל להיות בשבת, דאז אין תוקעים ממש אלא מקראות של תרועה יאמרו, כאן ביום טוב שחל להיות בחול, והגמ' מדחה את זה משום כמה קושיות, ומסיק דאין תוקעין בשופר בשבת מדרבנן, יש להקשות, למסקנת הגמ' דאסור רק מדרבנן, א"כ אינו מיושב סתירת הפסוקים מדוע כתוב זכרון תרועה, כך מקשה הגאון מהר"ם פאדוה בספר נחלי מים דרוש ו' לשבת תשובה, וחתם סופר ראש השנה כ"ט ע"ב, ובשו"ת כתב סופר אור"ח סימן ק"ד, ובגליוני הש"ס ראש השנה כ"ט ע"ב, ובשו"ת משנה שכיר אור"ח סימן קנ"ט.

[יז]

מדוע ראש השנה שחל בשבת קורין בתורה בשבת

ולא גזרינן שמא יעברנו ברשות הרבים כמו בשופר?

יש להקשות: אמאי מותר לקרות קריאת התורה בראש השנה שחל בשבת מדוע לא גזרינן שמא יעברנו ד' אמות ברשות הרבים וילך ללמוד אצל הבקי, כמו דגזרינן בשופר, כך הקשה בתו"ט פרק א' דמגילה משנה ב', וכן בשו"ת מהרש"ם חלק ו' סימן ד', וכן בספרו דעת תורה אורח חיים סימן רפ"ב, וכן בספר מתת אלהים מגילה ב' ע"א, וכן בתוספות שבת סימן רפ"ב.

[יח]

מדוע מותר למול בראש השנה שחל שבת

ולא גזרינן שמא יעברנו כמו שגזרו בשופר?

יש להקשות: מדוע מותר למול בראש השנה שחל בשבת, ולא גזרינן שמא אינו יודע למול, וילך ללמוד אצל הבקי ויעביר את הסכין ד' אמות ברה"ר כמו דחיישינן בשופר, כך הקשה התוס' במגילה ד' ע"ב, וכן המאירי שם, וכן הר"ן בפ"ג דראש השנה, וכן הט"ז באור"ח סימן תקפ"ח.

"שמונה עשר אני יודע"

בפתיחת שנת השמונה עשרה של קיום הגליון חייב אני להודות לנותן התורה

שמונה עשר אני יודע כמה סייעתא דשמיא שלא ע"פ דרך הטבע מלווה אותי מיום הופעת הגליון הראשון עד היום ברוחניות ובגשמיות, וכמו שהעידו בפני הרבה גדולים דרואים בגליון סייעתא דשמיא שלא בדרך הטבע שזכית להרביץ תורה לרבות עמך בית ישראל מידי שבת בשבתו ללא הפסקה וזכית שהתקבל הגליון בכל תפוצות ישראל בכל רחבי תבל. וגדולי האדמור"ם דורונו הזכירו לטובה מהגליון ברבים, וכמה ראשי ישיבות שליט"א וזצ"ל הזכירו את זה בשיעור כללי והרבה רבנים מכל קצות תבל העידו בפני שמכניס את השיעורים לשבת מהגליון ומהספרים. והכרת הטוב מיוחדת לכל התורמים מרחבי תבל שבזכותם יש לנו את האפשרות להמשיך ונותן הודעה על העבר ומבקש על העתיד עד הנה עזרוני רחמיך ולא עזבוני חסדיך, אל תעובינו ואל תטשני ה' אלוקינו לנצח, שנוכל להמשיך ביתר שאת בלא שום מניעות ויהא רעוא שלא ימוש התורה מפנינו ומפי זרע זרעינו מעתה ועד עולם